

2. Brooks D.B., Peters R. Water: The Potential for Demand Management in Canada // Discussion Paper. Science Council of Canada. – 1988. – №8.
3. Елена Мешайкина. Международные экономические отношения. Процесс глобализации и управление предприятием// Белорусский журнал международного права и международных отношений, 2002 — № 4: [Електрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://evolutio.info/content/view/533/53/>
4. Економічний розвиток громади. Навчальний посібник/ За заг. ред. Жиленко Р.В., Ільченко Н.В. - Ужгород: ПП Данило С.І., 2007. – С.177

Среди учёных, политиков и обычных граждан продолжают активные дискуссии о процессах, которые происходят в современной экономической и социальной жизни общества. Процессы глобализации сопровождаются увеличением уровня загрязнения внешней среды, ростом неравенства в распределении доходов, потерей этнической, религиозной, национальной и региональной самобытности определенных сообществ. Соответственно возникает вопрос переосмысления понятия развития в обычном понимании с путем переноса внимания на устойчивое развитие, обеспечение социальной справедливости и ответственное отношение к окружающей среде. Именно в таком контексте к экономическому развитию относятся сторонники теории экономического развития, ориентированного на местное сообщество.

Ключевые слова: Экономическое развитие местного сообщества, внешнее влияние, стратегии укрепления местных сообществ.

There is an active discussion among scientists, politicians, and regular people on the processes in modern economic and social life of society. Globalization processes are accompanied by environmental pollution, increased income inequality, and loosing of ethnic, religious, national, and regional identity of the communities. Re-thinking of the traditional understanding of development by shifting the stress to sustainability, provision of social justice, and environmental responsibility has become a topical issue. This is the way the supporters of community economic development theory understand economic development.

Key words: community economic development, external influence, strategies of community strengthening.

УДК 37.013

РЕТРОСПЕКТИВА ВИВЧЕННЯ СТАНОВЛЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ДИТИНСТВА В УКРАЇНІ

Зобенько Наталія Анатоліївна

м. Черкаси

У статті проаналізовано теоретичні основи становлення соціального захисту дитинства. Уточнено сутність понять "захист дитинства", "соціальний захист дитинства". Акцентовано увагу на вирішенні проблем дитинства в сучасній Україні, які нерозривно пов'язані із процесами гуманізації суспільства, яка припускає гуманізацію найважливішого його інституту - інституту соціального захисту дитинства. Обґрунтовано доцільність та необхідність удосконалення системи соціального захисту дитинства в Україні: здійснення державної соціальної дитячої політики; проведення спеціальних державно-громадських дитячих програм; удосконалення законодавчого забезпечення і захисту прав дітей; створення соціальної служби або спеціальних служб з питань захисту прав дитини.

Ключові слова: захист прав дітей, соціальний захист дитинства, становлення системи соціального захисту дитинства, гуманізація суспільства.

Сучасні трансформаційні процеси в суспільстві, а також міжнародні зобов'язання України щодо забезпечення соціального захисту прав дітей, вимагають оновлення стратегії й тактики державних і неурядових організацій в інтересах громадян. Процес модернізації сучасного суспільства вводить світ дитинства в суперечливу парадигму перетворювальної діяльності, що призводить до певних локальних і глобальних проблем, які погіршують становище дітей. Стан справ у сфері соціального захисту дітей не в повній мірі задовольняє потреби особистості, суспільства, держави. Необхідним є пошук нових способів вирішення проблеми, що актуалізує наше дослідження з питання оновлення системи соціального захисту дитинства в Україні.

Соціальний захист дитинства як актуальна наукова проблема, об'єкт міждисциплінарного наукового дослідження перебуває сьогодні в центрі уваги теоретиків та практиків різних наук. За останні роки підготовлено низку багатопланових праць, у яких висвітлюються різні аспекти соціально - педагогічної діяльності, а саме: основи соціально-правового захисту дітей і молоді та підготовка до цього майбутніх соціальних педагогів, соціальних працівників

(Н.А.Агарова, О.Л.Караман, Л.В.Кальченко, І.М.Ковчина, Я.В.Кічук); соціально-педагогічні засади формування усвідомленого ставлення батьків до прав дитини (Н.Ю.Шевченко); історія розвитку прав дітей (Ю.В.Василькова, Л.С.Волинець); становлення й розвиток сімейних форм виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування (Г.М.Бевз, І.В.Пеша); зміст та форми соціально-педагогічної роботи з сім'єю як провідним інститутом соціалізації особистості (Т.Ф.Алексєєнко, І.М.Трубавіна, Т.В.Кравченко); доброзичливість у сфері освіти України (Н.А.Сейко) тощо.

Мета статті – теоретичний аналіз становлення системи соціального захисту дітей в Україні.

Стан системи соціального захисту дитинства в Україні свідчить про дефіцит теоретичного обґрунтування сутності й змісту соціального захисту дитинства. Не розроблені теоретико-методологічні й технологічні аспекти обґрунтування соціального захисту як дитинства в цілому, так і окремих категорій дітей, сімей, жінок. У сучасній правовій, соціально-педагогічній літературі відсутні детальні обґрунтування змісту, структури, об'єктів і суб'єктів соціального захисту дитинства, слабо розкриті історичні аспекти становлення й розвитку інституту соціального захисту дитинства в Україні. У зародковому стані перебуває науково-методичне забезпечення діяльності соціальних педагогів у сфері захисту соціальних прав і гарантій дітей, слабо пророблені стандарти й норми їхньої професійної діяльності [7, с.7]. Також недостатньо представлені критерії й індикатори ефективного соціального захисту дитинства як загалом, так і діяльності окремих фахівців. Актуальними є сьогодні положення, обґрунтовані в державних документах щодо стану дотримання захисту прав дитини в Україні: "захист прав та інтересів дитини є одним із найважливіших завдань Української держави, адже ставлення до дітей, їхніх прав і свобод, повага до їхньої людської гідності якнайточніше відображають рівень гуманності й цивілізованості суспільства" [9, с.3].

Право дитини на соціальний захист стало одним з соціально - економічних прав і свобод особистості і зафіксовано в конституціях більшості цивілізованих країн. Ставлення до дітей у міжнародному співтоваристві поступово набуває нову якість за до-

помогою прийняття міжнародних соціально-правових стандартів захисту дітей - Декларації прав дитини (1959р.), Пекінські правила (1985р.), Конвенції ООН про права дитини (1989р.), Всесвітня декларація про забезпечення виживання, захисту і розвитку дітей (1990р.) та ін., ключові положення яких спрямовані на забезпечення дітям повноцінного і гідного життя в суспільстві. Для України значимість проблеми соціального захисту дитинства особливо очевидна в нинішніх умовах реформування всіх соціальних сфер. Соціально-економічні й політичні перетворення в Україні зумовлюють спрямованість державної соціальної політики щодо дітей.

Загальновідомий факт, що захист дитинства — система практичних заходів, спрямованих на захист прав та інтересів дітей і підлітків, на створення нормальних умов для їх розвитку і виховання. Зазначимо, що законодавче оформлення питань захисту дитинства почалося в XX столітті, особливо в роки першої світової війни і в післявоєнні роки, коли в ряді країн були сформульовані перші закони про захист і охорону дитинства. У контексті дослідження важливо зазначити, що захистом дитинства з кінця XIX століття займалися переважно земські організації. Як свідчить наш аналіз, до усвідомлення того, що дитина має такі самі права, як і дорослі люди, людство прийшло в кінці XIX - початку XX століття. Першочергово розглядалися питання не забезпечення прав дітей у цілому, а тільки попереджувальні заходи, які необхідно було здійснити для недопущення рабства, експлуатації дитячої праці, торгівлі дітьми тощо. У 1914 р. відбувся з'їзд щодо суспільного піклування, Союзом земств і міст розроблений проект закону про захист дитинства (не був прийнятий). Перед Жовтневою революцією в країні нараховувалося майже 2,5 млн. безпритульних дітей. Становище неповнолітніх ще більше ускладнилося в період громадянської війни. Внаслідок втрати батьків, голоду, руйнації страждали сотні тисяч дітей і підлітків. У 1921 році кількість безпритульних дітей зросла до 4,5 млн., тобто їх стало вдвічі більше, ніж до революції. Причому, значна частина з них не тільки займалася бродяжництвом і жебракуванням, але й здійснювала злочинні дії [8]. У цих умовах необхідними були дуже рішучі і невідкладні заходи, спрямовані, перш за все, на збереження життя маленьких громадян і, по-друге, їх правильного виховання, попередження деформацій у формуванні особистості дітей. У 1917 р. питання захисту і охорони дітей знаходилися у веденні спеціального управління Міністерства соціальної допомоги, Наркомату державного піклування, з 1918 р. — Наркомату соціального забезпечення, а з 1920 р. — Наркомпроса. Спеціальним Декретом Раднаркому від 14 січня 1918 року були створені комісії у справах неповнолітніх [4], в обов'язки яких входило виявлення і вивчення проблемних дітей та їх найближчого оточення, надання їм допомоги, в тому числі й матеріальної, запобігання скоєнню ними злочинних дій. Комісії мали право вилучити дитину з неблагополучної сім'ї і передати її для опіки в іншу сім'ю, або ж направити в спеціальні заклади. У 1919 р. заснована Рада захисту дітей, а також з 1918 р. діяла суспільна Ліга порятунку дітей, але в 1921р. замість цих організацій була заснована Комісія з поліпшення життя дітей; виданий декрет про організацію дитячої соціальної інспекції, у завдання якої входили боротьба з безпритульністю, правопорушеннями і злочинністю неповнолітніх, захист від експлуатації і поганого поводження з дітьми. У 20-ті р. р. для влаштування безпритульних дітей були створені дитячі приймачі-розподільники, дитячі будинки, трудові колонії, комуни і ін. Відбулися з з'їзди з охорони дитинства (1918 р., 1924 р., 1930р.). У 1920 році були створені перші дитячі кімнати міліції. У цьому році відбувся Всеросійський з'їзд з боротьби з дитячою бездоглядністю і злочинністю, у роботі якого взяли участь відомі державні і громадські діячі, учені, педагоги, юристи. У перші післяреволюційні роки урядом було видано низку законів, постанов, декретів, спрямованих на покращання становища дітей. З метою забезпечення профілактичної роботи з неповнолітніми розроблялися і механізми надання правової допомоги дітям і підліткам. Так, у 1923 році при міському відділі народної освіти була створена перша дитяча юридична консультація, діяльність якої була спрямована на захист прав неповнолітніх. Пізніше ці функції перейшли до соціально-правових кабінетів, які замінили дитячі юридичні консультації, і надавали безкоштовну правову допомогу не тільки неповнолітнім, але і їх

батькам, зокрема, самотніми матерям. Становлення системи соціального захисту дитинства в післяреволюційний період відбувалося з опорою на науково обґрунтовані концептуальні положення з теорії виховання і перевиховання, які розроблялися видатними вченими. Саме в ці роки закладалися підвалини нової системи охорони дитинства, яка передбачала перехід від благодушності до створення чіткої державної системи допомоги матері і дитині. Незважаючи на її позитивне в цілому спрямування, негативними наслідками створення такої системи були надмірний державний і відомчий централізм, бюрократичність підходів у вирішенні гострих соціальних проблем, неузгодженість дій між окремими відомствами тощо. Разом з цим проводилася величезна робота з ліквідації безпритульності і бездоглядності дітей, оскільки саме ці діти найчастіше ставали правопорушниками і злочинцями. У березні 1926 року було прийняте положення "Про заходи боротьби з дитячою безпритульністю", реалізація якого сприяла зростанню мережі закладів для безпритульних дітей, особливо дитячих будинків, будинків матері і дитини, де вагітні жінки з малозабезпечених родин могли перебувати два місяці до пологів і такий же термін після народження дитини. Дуже важливою формою опіки стало зародження патронату. Оскільки кількість дитячих будинків була обмеженою, безпритульних дітей брали на виховання чужі батьки. Слід підкреслити, що обов'язковою умовою патронату був постійний контроль за умовами виховання дітей у чужій сім'ї з боку державних органів та органів освіти. У 30-ті рр. в організації захисту дитинства відбулися значні зміни. З метою покращання умов виховання дітей, як власними батьками, так і в патронатній сім'ї, були прийняті спеціальні постанови, які посилювали відповідальність батьків за виховання дітей. У роки Великої Вітчизняної війни набули поширення форми виховання осиротілих дітей у вигляді усиновлення, опіки і патронату. У кінці 50-х — початку 60-х рр. почали створюватися школи-інтернати.

У 1987 р. створений Радянський дитячий фонд, з'явилися сімейні дитячі будинки, вітчизняні проекти дитячих сіл, відродилися опікунські ради тощо. Проте з початку 90-х рр. падіння рівня життя багатьох сімей в умовах соціальних потрясінь призвело до погіршення життя дітей. Нова хвиля соціального осиротіння призвела до появи дитячої безпритульності, бездомності і т.п.

Таким чином, навіть дуже стислий аналіз стану соціального захисту дитинства свідчить про значний інтерес до цієї проблеми, наявність певних позитивних напрацювань як в теоретичному, так і в практичному плані. Проте досягти кардинальних змін у вирішенні питання соціального захисту дітей, безперечно, не було можливості. Загальні принципи і норми захисту материнства і дитинства, сім'ї, турботи про підростаюче покоління з боку держави, які були відображені в галузевих законодавчих актах про шлюб і сім'ю, охорону здоров'я, освіту, культуру, працю, соціальний захист, у цивільному, адміністративному, кримінальному і виправно-трудовому законодавствах колишнього СРСР, з часу проголошення незалежності нашої держави до певної міри штучно переносився на український ґрунт і не знаходив закріплення у повному обсязі чинним законодавством України.

Загальновідомо, що рівень цивілізації суспільства визначається у всьому світі ставленням до дітей. Ця істина, що стала для цивілізованого світу банальною, не усвідомлюється повністю нами навіть сьогодні, коли становище дітей є критичним, а для окремих соціальних груп — за кризовою межею. До всього цього слід додати: з одного боку — ми пожинаємо плоди залишкового принципу задоволення потреб дітей, який сформувався протягом багатьох десятиліть, тієї соціальної політики, основи якої було закладено ще на початку XX століття; з іншого — значна частина дорослого світу намагається зламати систему безкоштовної освіти, культури, охорони здоров'я сім'ї, матері і дитини, оздоровлення загалом, переводячи на комерційну основу, а не реформуючи її.

Несприятливі тенденції в соціалізації дитини, відсутність цілісної соціальної політики дитинства, правової і нормативної бази захисту дітей, розшарування суспільства, зміни його структури, переоцінка вчорашніх пріоритетів і цінностей, комерціалізація усіх важливих сфер впливу на дитину — далеко не повний перелік причин, за яких дитина і підліток надані самі собі.

Конвенція ООН про права дитини (1989 р.) є головним між-

народним документом, з якого розпочалося формування системи міжнародних стандартів щодо захисту прав дітей в Україні. В Україні була розроблена і у 1996 році прийнята власна Національна програма "Діти України". Метою програми є створення сприятливих умов для повноцінного розвитку й життєдіяльності дітей, забезпечення їх соціального захисту в період глибоких і докорінних соціально-економічних перетворень і реформ. Протягом останніх років питання практичного забезпечення прав та інтересів дітей в Україні вирішувалися з урахуванням розвитку соціально-економічних процесів, що відбуваються сьогодні в державі, та відповідно до норм міжнародного права у цій сфері. Певною мірою увага приділялася виробленню механізмів забезпечення прав дітей. Отож, у Сімейному кодексі нарешті вперше визначено і конкретизовано поняття "дитина". Беззаперечно, створення законодавства, що забезпечує захист прав дитини, засвідчує усвідомлення соціальних вимог підвищеної уваги до дитинства взагалі і до кожної дитини зокрема. Також важливим було прийняття 5 березня 2009 р. Верховною Радою України закону "Про Загальнодержавну програму Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини" на період до 2016 року". У документі акцентується увага на координації діяльності органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, здійснення моніторингу та оцінки виконання Програми щодо забезпечення прав і свобод дітей, покладеної на Міжвідомчу комісію з питань охорони дитинства. Вирішення проблем дитинства в сучасній Україні нерозривно пов'язане із процесами гуманізації суспільства. Гуманізація суспільства припускає гуманізацію найважливішого його інституту - інституту соціального захисту дитинства. Ми цілком погоджуємося з думкою Гончаренка С. В. [3, с.23], що умова корінної перебудови суспільних відносин, звернення до проблеми гуманізації обумовлено як об'єктивними потребами "людяності" суспільства, так і загостренням соціально-правових, економічних проблем світу дитинства, пов'язаних з неблагополуччям у родині, зростанням дитячої злочинності, тенденціями використання праці неповнолітніх та багато іншим. Варто зазначити, що в Україні поступово зусиллями громадськості та усіх гілок влади забезпечення прав та законних інтересів дитини стає важливою складовою загальнодержавної політики: збільшено державну допомогу при народженні дитини та усиновленні; помітна позитивна тенденція збільшення національного усиновлення дітей - сиріт; поширення набувають сімейні форми виховання дітей, створено та активно розвивається новий соціальний інститут — прийомні сім'ї та дитячі будинки сімейного типу. Кардинальне реформування українського суспільства закономірно супроводжується принциповим оновленням всіх його соціальних інститутів, у тому числі й інституту соціального захисту дитинства. Ідеї гуманізації, педагогіки підтримки нерозривно пов'язані з формуванням державної політики щодо неповнолітніх і являють собою домінуючі імперативи сучасної стратегії соціального захисту дитинства. Соціальний захист дитинства в сучасному світі, як і в Україні, є одним з найважливіших факторів економічного, соціального, культурного розвитку суспільства, представляє основу соціальної політики держави. Право на одержання соціального захисту стало одним із найважливіших елементів правового статусу дитини, і в такій якості закріплено в міжнародних правових стандартах і конституціях більшості розвинених країн. В українському законодавстві, науковій літературі є різні точки зору на саме поняття "захист дитинства", що нерідко отожднюють його з родинними категоріями: "правовий захист дитини", "охорона прав дитини", "соціальний захист дитинства". У загальнозвжіваному значенні поняття "захистити" означає: оберігати, охороняти, заступатися, не давати в обиду. Нерідко захист розуміють як охорону права в змісті запобігання, вживання превентивних заходів з метою недопущення замаху на благо, що належить особистості, тобто на її права, волю (Цивільний кодекс України). У теорії права під охороною розуміють всю сукупність заходів, що забезпечують нормальний хід реалізації права - економічного, політичного, організаційного, спрямованих на створення необхідних умов існування особистості. Сутність соціального захисту дитинства полягає в тому, щоб за допомогою організаційних, правових, фінансово-економічних, соціально-психолого-педагогічних засобів, форм і методів здійсню-

вати підтримку й допомогу дитині з метою задоволення її потреб і інтересів. Із цієї позиції соціальний захист дитинства розуміється набагато ширше чим поняття "правовий захист дитини", "охорона прав дитини", оскільки охоплює всю сукупність організаційних, правових, економічних, соціальних, психолого-педагогічних гарантій, що забезпечують реалізацію прав дітей. Інакше кажучи, соціальний захист дитинства розуміється як система. Значимо, що система соціального захисту дитинства різноманітна, пронизує всі інститути процесу соціалізації особистості дитини й багато в чому визначає ефективність даного процесу. У становленні системи соціального захисту дитинства науковці простежують наступні моменти: розвиток системи соціального захисту дитинства відбувається в нерозривному зв'язку з розвитком всіх соціальних інститутів суспільства; розвиток соціальних інститутів суспільства визначається потребами суспільства в забезпеченні відтворення людського потенціалу, існуванні націй; становлення форм, методів, структури соціального захисту дитинства детермінується рівнем соціально-економічного розвитку, соціокультурними особливостями розвитку суспільства. У найбільш загальному змісті при розгляді соціального захисту дитинства як системи доцільно виходити з розуміння її як сукупності наступних складових: законодавче забезпечення й ступінь сформованості нормативно-правової бази; механізм керування, порядок взаємодії компетентних органів і установ, міжвідомчий взаємозв'язок, організаційні форми діяльності установ; порядок виконання; фінансово-економічне й матеріально-технічне забезпечення; науково-методичне й кадрове забезпечення; освіта. Більшість учених [2; 5; 6, с.35; 10, с.289] переконані, що під системою соціального захисту дитинства варто розуміти систему здійснюваних суспільством і його офіційними структурами організаційних, правових, фінансово-економічних, соціально-психолого-педагогічних заходів щодо забезпечення гарантованих умов життя, підтримки життєзабезпечення й гармонічного розвитку дитини з метою задоволення її потреб і інтересів. Разом з тим, доцільно відзначити той факт, що варто розрізняти поняття "соціальний захист дитинства" і "соціальна захищеність дитинства" [10]. Соціальна захищеність дитинства розглядається як критерій ефективності заходів щодо соціального захисту дитинства (фізичне, матеріальне й духовне благополуччя дітей). Основними показниками соціальної захищеності дитинства є об'єктивні (відповідність соціально-економічних, матеріально-побутових розумів життя дітей установленим у даному суспільстві нормам харчування, побуту, правового захисту й т.д.) і суб'єктивні (індикатори, що характеризують ступінь задоволеності (незадоволеності) дітей їхнім соціальним захистом і (або) фахівців (експертів) заходами в сфері соціального захисту дитинства). Антиподом поняття "соціальна захищеність дитинства" може виступати поняття, запропоноване Є.М. Рибінським "соціальне неблагополуччя дітей". У концентрованому вигляді соціальне неблагополуччя дітей може бути визначене як матеріальна незабезпеченість, фізичне, психічне й моральне нездоров'я [8, с.124]. Таким чином, соціальне неблагополуччя дітей виступає в якості узагальнюючого (інтегрального) показника й сукупності показників, що виражають його істотні властивості. Серед інтегральних показників (індикаторів) соціального благополуччя (неблагополуччя) можуть бути виділені демографія, здоров'я, харчування, освіта й побутові послуги, матеріальне становище, кримінальні вияви. Слід зазначити, що зазначений набір складових інтегральних показників соціального благополуччя дітей розглядається як один з можливих на певному етапі соціально-економічного розвитку, а аналіз зібраної інформації відповідно до запропонованої Є.М. Рибінським системою показників дозволить в динаміці аналізувати положення дітей, виявляти вплив різних соціальних інститутів і процесів на формування соціального благополуччя або неблагополуччя дітей у суспільстві [1, с.145].

Отже, в самих загальних рисах співвідношення понять об'єднані загальною метою, яка полягає в зміцненні правового статусу дитини як громадянина, поліпшенні її положення в суспільстві, що має особливе значення для сучасної України, якій потрібно затвердити пріоритет інтересів дітей у суспільстві, знайти ефективні способи вирішення проблем дитинства. Адже одним із фундаментальних показників цивільної правової держави -

Література та джерела

1. Василькова Ю.В. Социальная педагогика / Ю.В.Василькова, Т. А. Василькова. – М. : Издательский центр «Академия», 1999. – 160 с.
2. Волинець Л.С. Соціальне сирітство в Україні: експертна оцінка та аналіз існуючої в Україні системи утримання та виховання дітей, позбавлених батьківського піклування / Л.С.Волинець, Н.М.Комарова та ін. – К., 1998. – 195 с.
3. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / Семен Устимович Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
4. Декреты Советской власти. – М.: Политиздат, 1957. – 232 с.
5. Зверева І.Д. Проблеми соціального захисту сиріт / І.Д.Зверева, І. Б. Іванова // Довіра і надія : інформ.-метод. бюлетень. – К., 1996. – Вип 2. – С. 7–10.
6. Кодекс про шлюб та сім'ю України. – К. : Атіка, 2000. – 56 с.
7. Лиханов А. А. Дети без родителей: кн. для уч. / Альберт Анатольевич Лиханов. – М., 1987. – 271 с.
8. Лишенные родительского попечительства: Хрестоматия: Учеб. пособие для студентов пед. ун-тов и ин-тов / Ред.-сост. В.С.Мухина. – М.: Просвещение, 1991. – 223 с.
9. Стан дотримання захисту прав дитини в Україні. Спеціальна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. До 20-річчя ратифікації Україною Конвенції ООН про права дитини. – К., 2010. - 228с.
10. Шакурова М. В. Методика и технология работы социального педагога : учеб. пособие для студ. вузов / Марина Викторовна Шакурова. – М. : Академия, 2002. – 266 с.

В статье проанализированы теоретические основы становления социальной защиты детства. Уточнено сущность понятий "защита детства", "социальная защита детства". Акцентировано внимание на решении проблем детства в современной Украине, которые неразрывно связаны с процессами гуманизации общества, предполагает гуманизацию важнейшего его института - института социальной защиты детства. Обоснована целесообразность и необходимость совершенствования системы социальной защиты детства в Украине: осуществления государственной социальной детской политики; проведения специальных государственно - общественных детских программ; усовершенствование законодательного обеспечения и защиты прав детей; создания социальной службы или специальных служб по вопросам защиты прав ребенка.

Ключевые слова: защита прав детей, социальная защита детства, становления системы социальной защиты детства, гуманизация общества.

The paper analyzes the theoretical foundations of the formation of social protection of children. The essence of the concepts of "child protection", "social protection of children" has been considered. Much attention is focused on solving the problems of childhood in modern Ukraine, which is inextricably linked with the process of humanization of society that involves humanizing its most important institution - the institution of social protection of children. The expediency and the need to improve the social protection of children in Ukraine has been revealed: child state social policy; special public- public children's programs -; improvement of the legal and children's rights; create a social service or special services for the protection of children's rights.

Key words: children's rights, social protection of childhood, of a system of social protection of children, the humanization of society.

УДК 378: 371

ПРАКТИЧНІ МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНО-СМИСЛОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ

Калаур Світлана Миколаївна
м.Тернопіль

У статті представлено аналіз наукової категорії компетентностей. Охарактеризовано види ключових освітніх компетентностей. Обґрунтовано той факт, що ціннісно-сміслова компетентність виступає провідною серед інших. Головна увага зосереджена висвітленні змісту та сутності ціннісно-сміслової компетентності. Проаналізовано властивості ціннісних орієнтацій як головних складових ціннісно-сміслової компетентності. Наголошено на необхідності у формуванні ціннісно-сміслової компетентності у майбутніх соціальних педагогів під час навчання.

Ключові слова: компетентність, освітні компетентності, ціннісні орієнтації, ціннісно-сміслові компетентності, майбутній соціальний педагог.

Вибір інноваційного курсу в освітній галузі нашої країни диктує необхідність вдосконалення змісту викладання навчальних дисциплін та орієнтацію на розвиток індивідуальності майбутнього фахівця. А тому, ще під час навчання у вищому навчальному закладі студент повинен отримати лише теоретичні знання, а у нього повинна бути сформована компетентність, яка базується на практичному досвіді, професійних цінностях. Усе задеклароване вище, безумовно, передбачає організацію навчально-виховного процесу на основі компетентнісного підходу. Оновлена парадигма організації вищої освіти дозволяє констатувати що саме компетентнісний підхід є найбільш ефективним з огляду на нові стандарти у підготовці фахівців. Запровадження компетент-

нісного підходу передбачає ґрунтовне удосконалення основних компетентностей.

Слід констатувати, що компетентності, якими оволодіває фахівець – це, насамперед, замовлення суспільства на підготовку його громадян, такий перелік багато в чому визначається узгодженою позицією соціуму в певній країні або регіоні. Як зазначає, А. Хуторської [10], посилення уваги до формування компетентностей обумовлене рекомендаціями Ради Європи, що стосуються оновлення освіти та її наближення до замовлення соціуму. Згідно із визначенням Міжнародного департаменту стандартів для навчання, досягнення та освіти (International Board of Standards for Training, Performance and Instruction (IBSTPI) [12] «компетентність» визначається як спроможність виконувати завдання, або роботу, адже містить набір знань, навичок та відношень, що дають змогу особистості ефективно здійснювати діяльність. Експерти програми «DeSeCo» [11] представляють подібне трактування, а саме – «здатність успішно задовольняти індивідуальні та соціальні потреби, виконувати поставлені завдання».

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що різні аспекти формування компетентності у майбутніх фахівців представлено у напрацюваннях А. Маркової, О. Овчарук, О. Онищук, О. Пометун, О. Савченка, Ю. Татура, та ін. Зокрема, у наукових працях Ю. Смельянова, В. Маслова, О. Софронова компетентність розглядають як: систему властивостей особистості, що визначається результатом розв'язання проблемних завдань; певний набір якостей, поведінкових характеристик, які необхідні